

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 358

Parasjat Haäzinoe

3 Tisjri 5771
11 september 2010

ROSJ HASJANA 5771

(Joods Nieuwjaar)

Kort Overzicht van Rosj Hasjana

Door Rabbi Shraga Simmons (Aish.com)

De belangrijkste dagen van het Joodse jaar worden vaak het minst begrepen. Hier volgt de basis van wat men moet weten over Rosj Hasjana.

De Hoge Feestdagen beginnen eigenlijk al in de maand Eloel, de Hebreeuwse maand die aan Rosj Hasjana vooraf gaat. Eloel is een belangrijke periode voor zelfonderzoek, om het doel van je leven op te helderen en om dichterbij G-d te naderen. Want wanneer de grote dag van Rosj Hasjana komt, en iedereen voor de Almachtige staat en vraagt om nog een jaar, dan willen we weten wat we precies vragen!

Tijdens Eloel doen vele mensen een dagelijkse *chesjbon* – d.w.z., ze maken een spirituele rekening op – waarbij we een stap terug doen en kritisch en eerlijk naar onszelf kijken, met de bedoeling onszelf te verbeteren.

Ten einde ons op te wekken tot die taak is het de Asjkenazische gewoonte om iedere ochtend gedurende de maand Eloel na de ochtendgebeden op de sjofar te blazen.

Historisch gezien heeft deze maand grote betekenis, want het was op de eerste dag van Eloel dat Mosjé, na de zonde van het gouden kalf, de Berg Sinai besteeg om een nieuw stel Stenen Tabletten met de Tien Geboden te ontvangen. Veertig dagen later – op wat later Jom Kippoer zou worden – keerde Mosjé terug naar het volk met de Tabletten in zijn hand, als teken van herstel van de breuk tussen het Joodse volk en G-d. De voorbereidingen voor de Hoge Feestdag worden geïntensiveerd op de zaterdagavond vóór Rosj Hasjana, wanneer we beginnen met „selichot” te zeggen, een serie speciale gebeden, waarbij is inbegrepen de machtige „13 Eigenschappen van Genade.”

ROSJ HASJANA

Rosj Hasjana is het Joodse Nieuwjaar, dat de schepping van Adam en Chava (Eva) gedenkt. Op Rosj Hasjana wordt het Boek van Leven en Dood geopend op de hemelse tafel. Op deze „Dag van de Rechtspraak” staat iedereen voor G-d en bepleiten we onze zaak naar beste kunnen om „opnieuw te worden geschapen” – d.w.z. dat ons nog een jaar van leven geschonken wordt.

De ochtend vóór Rosj Hasjana doen we „*Hatarat Nedariem*” – annuleren van alle eden en beloften [die wij tegenover G-d gedaan hebben, niet die tegenover onze medemens!]. Dit stelt ons in staat om het nieuwe jaar met een schone lei te beginnen.

De essentiële mitswa van Rosj Hasjana is het luisteren naar de sjofar. De tonen van de sjofar symboliseren drie verschillende thema's van de dag:

1. Het is het geluid van de kroning van de Koning;
2. Het is het snikkende geluid van een Joods hart;
3. Het is een alarmklok, die ons wekt uit onze spirituele sluimer.

De sjofar doet ons aan het Bijbelse verhaal van Avraham denken, die zijn zoon Jitschak op het altaar vastbond, toen er een ram verward vast zat in de doornstruiken en die voor Jitschak in de plaats geofferd werd. We blazen op een ramshoorn om het grote vertrouwen van Avraham en Jitschak in G-d te gedenken; volgens de traditie vond deze gebeurtenis plaats op Rosj Hasjana.

De sjofar wordt niet geblazen als Rosj Hasjana op Sjabbat valt. (Maar daar dan de tweede dag van Rosj Hasjana op zondag valt, wordt er die dag wel geblazen.)

Een centraal onderdeel van Rosj Hasjana is het feestmaal. Tijdens de Hoge Feestdagen wordt een ronde challa gebruikt – het symbool van volledigheid en volmaaktheid. We dippen het brood in honing en dat doen we ook met een appel, als symbool voor ons gebed voor een zoet jaar. Op Rosj Hasjana eten we ook allerlei

speciaal voedsel die goede dingen symboliseren, die we hopen voor het komende jaar.

Het is de gewoonte elkaar te groeten met de woorden: „*Lesjana Tova – Ketiva Tova wiChatima Tova.*” Dat betekent: „Dat je mag worden ingeschreven in het goede boek (het Boek van het Leven).”

Op de eerste middag van Rosj Hasjana wordt bij een waterplas of stroom – waar bij voorkeur vissen in zwemmen – het *Tasjlich*-gebed gezegd. Met deze gebeden symboliseren we het wegwerpen van onze fouten. Wanneer de eerste dag van Rosj Hasjana op Sjabbat valt, wordt het gezegd op de middag van de tweede dag. Hoewel de beslissing voor „nog een jaar leven” op Rosj Hasjana gegeven wordt, is het vonnis nog niet definitief – nog niet „bezegeld” – tot Jom Kippoer. Daarom zijn de tien dagen tussen Rosj Hasjana en Jom Kippoer een zeer belangrijke periode, want dan hangt voor de meeste mensen het vonnis nog in de „balans.” Gedurende deze „Tien Dagen van Inkeer” houden we ons bezig met intensief zelfonderzoek en zijn we met name zeer zorgvuldig met wat we zeggen en doen en met de uitoefening van de mitswot.

Rosj Hasjana

door Eliyahu Kitov

In het Nederlands vertaald door Zwi Goldberg

DE MAAND TISJRIE

De Hebreeuwse maanden zijn bekend onder de namen die zij verkregen hebben tijdens de Babylonische ballingschap (Tisjrie, Chesjwan, Kislew, etc.). Maar ook andere betekenisvolle namen worden in de Bijbel gevonden.

De Tora noemt de maand Tisjrie *hachodesj hasjvi'ie* de (zevende maand), in overeenkomst met de numerieke volgorde van de maanden, te beginnen met Nisan.

In de Joodse Traditie heeft zeven een speciale betekenis en symbolisme.

‘Alle zevenden zijn geliefd daarboven...’ zeiden onze Geleerden. Chanoch, de zeven generatie na Adam, was uniek significant; over hem wordt gezegd: ‘En Chanoch wandelde met G-d...’ (Bereisjiet 5:22). Over Mosjé, de zevende van de Vaders van Israël, wordt gezegd: ‘En Mosjé steeg omhoog naar G-d...’ (Sjemot 19:3). Zo vinden wij ook: ‘En G-d zegende de zevende dag’ (Bereisjiet 2:3), ‘Zes jaar zul je je land bezaaien en de oogst daarvan binnenhalen, maar het zevende jaar zul je het land laten rusten en braak laten liggen.’ (Sjemot 23:10-11). Zeven cycli van zeven jaar worden bekroond met een *Joweel*-jaar (jubel jaar) – ‘En je zult het vijftigste jaar heiligen...’ (Wajjikra 25:10). Tisjrie, de zevende van de maanden is eveneens uniek met al zijn belangrijke dagen.

Geen andere maand is begunstigd met zoveel *mitswot* (Tora-geboden) als Tisjrie. Geen andere maand heeft zoveel feesten en gebruiken. In het land Israël is Tisjrie ook het oogstseizoen, wanneer het volk getuige kan zijn van de materiële overvloed waarmee G-d hen gezegend heeft. Op deze kwaliteiten wordt, volgens onze Geleerden, gezinspeeld door de overeenkomsten in de klank van *sjèva* (zeven) en *sova* (verzadiging).

In de Profetische geschriften wordt deze maand ook wel *Jerach ha'etaniem* (de maand van de Machtige) genoemd – ‘En alle mannen van Israël verzamelden zich op het feest bij Koning Sjloomo, in de maand van Etaniem, hetgeen de zevende maand is’ (I Koningen 8:2). Onze Geleerden zeggen dat de maand zo genoemd werd wegens de Aartsvaderen (Awraham, Jitschak en Ja'akov), die de Machtigen van de wereld waren, en die in de maand Tisjrie geboren waren.

DE EERSTE TISJRIE

Hoewel Tisjrie de zevende maand genoemd wordt, wordt hij tegenwoordig aangeduid als de eerste maand van het kalenderjaar. De eerste dag ervan is ook het begin van het nieuwe jaar, ‘Rosj Hasjana,’ voor de telling van de wetten voor de Sjabbat-jaren en Joweel-jaren, voor de telling van de nieuwe boomvruchten, en voor de oogst van het graan en groente.

Voor de Sjabbat- en Joweel-jaren: vanaf het begin van Tisjrie in een Sjabbat-jaar (een *sjemita*-jaar, het zevende jaar in een cyclus) is ploegen en zaaien in het Land Israël door Tora verboden. Hetzelfde geldt voor een Joweel-jaar.

Voor jonge boomvruchten geldt dat alle vruchten die geplukt worden in de eerste drie jaar na het planten van de boom ‘*orla*’ genoemd worden en verboden zijn om te eten of om er op welke andere manier ook

gebruik van te maken. De vruchten van het vierde jaar worden ‘*neta revai*’ genoemd (lett.: de plant van het vierde) en moeten in de stad Jeroesjalajim (Jeruzalem) gegeten worden. Wanneer een boom vijfenveertig dagen voor de eerste Tisjrie geplant werd, begint zijn tweede *orla*-jaar op de eerste Tisjrie.

Voor de oogst van graan en groente geldt de eerste Tisjrie als Rosj Hasjana, voor wat betreft de *troemot* en *ma’aserot* (heffingen en tienden voor de *kohaniem* [priesters] en Levieten). De Tora vereist dat de oogst van ieder jaar vertiend wordt en men moet *troemot* en *ma’aserot* van graan en groente afscheiden voor de eerste Tisjrie.

DAG VAN VERHULLING

Rosj Hasjana – de eerste dag van Tisjrie, wordt ook wel *jom hakèsè* genoemd, door sommigen vertaald met ‘dag van verhulling’: ‘Blaas op de *sjofar* [ramshoorn] bij nieuwe maan, op de vastgestelde [door sommigen vertaald met ‘verhulde’] tijd voor ons feest (Tehilliem 81:4).

Alles wat er op die dag gebeurt is gekenmerkt door verhulling. Alle overige feestdagen vallen op dagen dat de maan vol of bijna vol is, d.w.z. in het midden van de maand. Rosj Hasjana echter valt op de eerste dag van de nieuwe maan, wanneer die niet zichtbaar, maar verhuld is. Het Volk Israël wordt symbolisch vergeleken met de maan en straalt op zijn Sjabbatot en feestdagen. Op Rosj Hasjana echter trekt het zich als het ware terug en verbergt het zijn grootheid uit ontzag voor de Dag van het Oordeel. De Almachtige eveneens legt een dekmantel over de zonden van Zijn volk, in overeenkomst met Zijn vergevingsgezindheid.

Het speciale karakter van de eerste dag van Tisjrie als de Dag van het Oordeel, is op gelijke wijze verhuld en wordt niet expliciet in Tora zo genoemd, opdat men het hele jaar attent blijft op zijn fouten en de *tesjoewa* (berouw, inkeer) niet uitstelt tot Rosj Hasjana.

DE DAG VAN DE SCHEPPING

De eerste Tisjrie was, volgens Rabbi Eliëzer de dag waarop G-d Adam geschapen heeft, waarmee de Schepping van de wereld voltooid werd.

Volgens R. Eliëzer werden de Aartsvaderen – die een nieuwe wereld inluiden na de zondige vorige generaties – eveneens geboren in Tisjrie.

Op Rosj Hasjana werden Sara, Rachel en Channa G-ddelijk bedacht. Zij waren kinderloos en G-d herinnerde zich hen op die dag en schonk hen kinderen.

Op Rosj Hasjana werd Joseef uit de gevangenis bevrijd, waarin hij twaalf jaar had gezeten en daarna begon zijn licht te schijnen.

Op Rosj Hasjana eindigde de slavernij van onze voorvaderen in Egypte en begon hun verlossing.

De allereerste Rosj Hasjana van de wereld, toen Adam werd geschapen, was reeds gekenmerkt met de waarden van de Rechtspraak en Vergevingsgezindheid. Op diezelfde dag, zeiden onze Geleerden, overtrad Adam het gebod dat G-d hem gegeven had (om niet van de Boom van Kennis te eten), werd hij berecht en door G-d vergeven. Waarop G-d tegen hem zei: Je zult een teken zijn voor je kinderen: zoals jij vandaag voor mij terecht stond en daar, vergeven van je zonden, uitkomt, zo zullen je kinderen berecht worden door Mij op deze dag en daaruit komen met vergiffenis.

DAGEN WAAROP ROSJ HASJANA NIET KAN VALLEN

De eerste dag van Rosj Hasjana kan alleen op de tweede, derde of vijfde dag van de week vallen [maandag, dinsdag, donderdag] of op een Sjabbat, maar nimmer op de eerste, vierde of zesde dag van de week [zondag, woensdag, vrijdag]. Deze regeling is een *takanat chachamim* [een verordening van de Geleerden] en zal verderop besproken worden.

In het Hebreeuws wordt dit fenomeen uitgedrukt door de eerste dag van Tisjrie aan te duiden met de uitdrukking *Lo A’D’Oe’ Rosj* [waarbij A, D en Oe (*Wav*, ook uitgesproken als *OE*, de 1e, 4e en resp. 6e letters van het Hebreeuws alfabet zijn)].

ROSJ HASJANA – TWEE DAGEN

Rosj Hasjana wordt twee dagen gevierd, op de eerste en tweede dag van Tisjrie, hoewel de Tora één dag voorschrijft: ‘En in de zevende maand, op de eerste dag van de maand zullen jullie een dag van heiligheid uitroepen; geen enkele arbeid zal er op die dag verricht worden, een dag van bazuingeschal zal het voor jullie

wezen' (Bamidbar 29:1).

De instelling van twee dagen Rosj Hasjana is afkomstig van de Eerste Profeten, de *Nevüem Risjoniem* – die door de volgende redenen gemotiveerd werden:

Het Hoger Gerechtshof in Jeroesjalajim, het Sanhedrin, heiligde de nieuwe maand op getuigenis van twee getuigen die de nieuwe maan gezien hadden, de *molad halvana*. In het geval van Rosj Hasjana, dat op de allereerste dag van de maand valt, werd het noodzakelijk dat men de feestdag in acht nam vanaf de voorafgaande avond, dat wil zeggen de avond volgend op de 29ste Eloel (de voorafgaande maand). Daar reizigers van buiten Jeroesjalajim die kwamen getuigen, pas de volgende ochtend in de stad konden arriveren, zou de nieuwe maan en die dag alleen retroactief als feestdag geheiligd kunnen worden. Wanneer zulke getuigen kwamen, werd diezelfde dag 'heilig' verklaard en de volgende dag was niet heilig, maar 'chol' – een werkdag. Wanneer er die dag geen getuigen kwamen, werd automatisch de volgende dag geheiligd, want een maan-maand kan nimmer meer dan dertig dagen tellen. Het was dan bekend dat de vorige dag niet-heilig was. Om te voorkomen dat de mensen de heiligheid van de eerste dag lichtzinnig zouden opnemen, wegens zijn twijfelachtig karakter, hebben de Profeten voorgeschreven dat Rosj Hasjana altijd twee dagen gevierd zou worden. Als gevolg gelden alle voorschriften, zoals het werkverbod, het blazen op de sjofar, de speciale gebeden zowel als alle speciale Jom-Tov voorschriften, voor beide dagen.

Deze twee dagen van Rosj Hasjana worden *joma arichta* [één lange dag] genoemd, om aan te geven dat de heiligheid van beide dagen geen twijfelachtige heiligheid is, maar een definitieve. Echter met betrekking tot de voorbereiding van voedsel worden zij als twee aparte dagen beschouwd en het is verboden om op de eerste dag Rosj Hasjana voedsel te bereiden voor de tweede dag.

De *Rambam* (*Maimonides*) schrijft:

„De meerderheid van de inwoners van het Land Israël was gewoon om de Jom Tov [feestdag] van Rosj Hasjana gedurende twee dagen te vieren op grond van twijfel (toen *Rosj Chodesj* – de eerste dag van een nieuwe maand – nog werd vastgesteld door visuele waarneming), omdat zij niet wisten welke dag het *Beit Din* [het Gerechtshof] als Rosj Chodesj had vastgesteld, omdat er op de feestdag geen boodschappers werden uitgezonden.

„Voorts werd zelfs in Jeroesjalajim zelf, de zetel van het Beit Din Rosj Hasjana vaak twee dagen gevierd. De hele dertigste dag [van de voorafgaande maand Eloel], werd als heilig beschouwd, in afwachting van de getuigen. Wanneer er geen getuigen kwamen gedurende deze gehele dertigste dag was automatisch de volgende dag de eerste Tisjrie en dus Rosj Hasjana. En daar zij gewend waren Rosh Hasjana twee dagen te vieren toen de nieuwe maand nog werd vastgesteld door visuele observatie, schreef men voor dat zelfs de bewoners van het Land Israël altijd twee dagen Rosj Hasjana zouden vieren, zelfs tegenwoordig, nu de nieuwe maand wordt vastgesteld door middel van berekening. Wij leren dus, dat de tweede dag Jom Tov van Rosj Hasjana vandaag de dag *midivrei sofriem* is [een instelling van de Geleerden]” (*Hilchot Kiddoesj Hachodesj*, hoofdstuk 5).

Er is dus een verschil tussen de periode toen de nieuwe maand nog door visuele waarneming werd vastgesteld en tegenwoordig. Toen de maand nog door observatie werd vastgesteld, was de eerste dag Rosj Hasjana, wanneer er die dag geen getuigen waren komen opdagen, *miderabbanan* (de dag werd gevierd op grond van een verordening van de Geleerden) en de tweede dag werd de eerste Tisjrie en was Rosj Hasjana *mid'oraita* (een Tora-gebod). Tegenwoordig, nu de maanden en dus ook de feestdagen uitsluitend met behulp van berekeningen worden vastgesteld, en de eerste dag van Rosj Hasjana altijd op de eerste dag van Tisjrie valt, is de eerste dag Rosj Hasjana *mid'oraita* en de tweede dag *miderabbanan*.

[Een andere reden waarom de Geleerden twee dagen Rosj Hasjana als één lange dag hebben vastgesteld is het volgende: Tora gebiedt ons op Rosj Hasjana op de sjofar te blazen (Bamidbar 29:1): '... een dag van bazuingeschal zal het voor jullie wezen'. De Geleerden waren echter bang, dat als de eerste dag van Rosj Hasjana op Sjabbat valt, men in een niet ommuurde stad – waar het door Tora verboden is buitenshuis meer dan vier stappen te lopen terwijl men iets draagt – men met de sjofar over straat zou lopen naar de synagoge of om te oefenen, of, als zou blijken dat er een gaatje in zit, om hem te repareren, of iets dergelijks. Daarom verboden zij om op de sjofar te blazen op de eerste dag Rosj Hasjana, wanneer die op Sjabbat zou vallen. Daarmee negeerden de Geleerden een gebod van Tora. Dat recht hebben de Geleerden, om zo een overtreding van een ander gebod van Tora te voorkomen. Om dit probleem toch te omzeilen, werd ingesteld dat de twee dagen Rosj Hasjana één lange dag is, zodat, wanneer op de tweede dag Rosj Hasjana op de sjofar geblazen wordt, er toch op die ene lange dag Rosj Hasjana op de sjofar geblazen wordt, ook wanneer die tweede dag op zondag valt.]

DE DAG VAN DE RECHTSPRAAK

Rosj Hasjana is de dag van de rechtspraak voor alle levende zielen op de wereld. Op deze dag wordt de mensheid berecht en geoordeeld wat er het komende jaar gebeuren zal. ‘De ogen van Hasjem jullie G-d zijn er [op het Land] steeds opgericht, vanaf het begin van het jaar tot het einde van het jaar’ (Dewariem 11:12). ‘Vanaf Rosj Hasjana (het begin van het jaar) wordt beslist over alle gebeurtenissen van dat jaar, tot het einde ervan,’ zo verklaart traktaat Rosj Hasjana 8a van de Babylonische Talmoed dit vers.

Onze Geleerden hebben ook gesproken over de wijze waarop G-d Zijn volk beoordeelt: Op één en dezelfde tijd ziet Hij hen allen tezamen en beoordeelt de handelingen van ieder afzonderlijk. ‘Al de inwoners van de wereld passeren voor Hem langs als schapen, *benei maron* (traktaat Ropsj Hasjana 16). Zij gaan een voor een voorbij, als schapen die terug keren naar hun kooi en die door hun herder nauwkeurig bekeken worden – en toch, dit wordt gedaan in één enkel overzicht.’

‘Rabbi Kroespedai zei in naam van R. Jochanan: Er worden drie boeken geopend op Rosj Hasjana: één voor de booswichten (*resja’iem gemoeriem*), één voor de rechtvaardigen (*tsaddikiem gemoeriem*) en één voor de middelmatigen (*beinoniem*).’ De *tsaddikiem gemoeriem* worden onmiddellijk ingeschreven en bezegeld voor het leven; de *resja’iem gemoeriem* worden onmiddellijk ingeschreven en bezegeld voor de dood. De *beinoniem* worden aangehouden van Rosj Hasjana tot Jom Kippoer (de tiende Tisjrie). Wanneer zij het verdienen (wanneer zij *tesjoewa* doen – tot inkeer komen), worden zij alsnog ingeschreven voor het leven. Zo niet, dan worden zij ingeschreven voor de dood.’ (Rosj Hasjana 17).

Om twee principiële redenen werd Rosj Hasjana aangewezen als de Dag van de Rechtspraak. Ten eerste was op deze dag de Schepping van de wereld compleet en het was de oorspronkelijke G-ddelijke bedoeling om de wereld te regeren met het attribuut Rechtspraak (*midat hadin*) [hetgeen wil zeggen dat alles en iedereen strikt volgens de normen van het recht beoordeeld zou worden]. Ten tweede, zoals boven vermeld, was het de dag waarop Adam berecht werd en hij had berouw en werd vergeven.

Op deze twee redenen wordt gezinspeeld in de *moesaf*-dienst van Rosj Hasjana:

„Voor u zijn alle geheimen openbaar, al wat verborgen is vanaf het begin. Er bestaat immers geen ‘vergeten’ voor Uw majestueuze troon en niets is verborgen voor Uw ogen. U herinnert zich alle handelingen, en geen enkel schepsel ontgaat U. Alles ligt voor U open en is U bekend, Eeuwige onze G-d, die aanschouwt en waarneemt tot het eind van alle geslachten. Want U brengt de vastgestelde tijd voor herinnering, waarop ieder wezen en ziel zal worden opgeroepen, waarop vele daden en talloze schepselen, zonder beperking worden herinnerd. Van begin [van de Schepping] af aan hebt U het bekend gemaakt en vanaf de oudste tijden hebt U het geopenbaard. Dit de dag is waarop Uw werk een aanvang nam, een herinnering aan de eerste dag.” [*Machzor Rosj Hasjana* van I. Dasberg, blz. 348].

Een herinnering aan de voltooiing van de eerste dag waarop de Schepping voltooid werd, een herinnering aan de eerste Dag van de Rechtspraak.

Onze Geleerden hebben opgemerkt: „G-ds wegen verschillen van die van een mens van vlees en bloed. Een mens van vlees en bloed beoordeelt een geliefde vriend op een moment van goodwill, om hem genadig te behandelen; en hij beoordeelt zijn vijand op een moment van boosheid, om strikte rechtspraak over hem te verkrijgen. G-d doet dat anders. Hij beoordeelt de hele wereld – met inbegrip van hen die Zijn wil overtreden – uitsluitend op een tijdstip van goede wil: in de maand Tisjrie. In deze maand vallen vele feesten en de vele *mitswot* van die maand brengen een nieuwe affiniteit tot stand tussen Hem en Zijn schepselen. Gedurende deze maand van verzoening, verwelkomt G-d de gebeden van de Mens en zijn berouwvolle inkeer en beoordeelt hem met barmhartigheid.

OVERTREDINGEN EN VERDIENSTEN WORDEN EVENWICHTIG UITGEBALANCEERD

‘Ieder mens heeft verdiensten en overtredingen. Wanneer iemands verdiensten zijn overtredingen overtreffen is hij een *tsaddiek*; wanneer iemands overtredingen zijn verdiensten overtreffen, is hij een *rasja* [booswicht]; wanneer beide aan elkaar gelijk zijn is hij een *beinonie* [een middelmatig mens].

‘Hetzelfde geldt voor ieder land. Wanneer de collectieve verdiensten van de inwoners van een land hun gezamenlijke overtredingen overtreffen, dan is het een rechtvaardig land. Wanneer hun overtredingen hun verdiensten overtreffen, is het een onrechtvaardig land. En hetzelfde geldt voor de hele wereld.

‘Wanneer iemands overtredingen zijn verdiensten overtreffen, sterft hij onmiddellijk wegens zijn zonden... Wanneer de ongerechtigheden van een land zijn verdiensten overschrijden, wordt het onmiddellijk verdelgd...

Hetzelfde geldt voor de gehele wereld – wanneer de gezamenlijke overtredingen van alle wereldbewoners hun verdiensten te boven gaan, dan wordt het veroordeeld tot onmiddellijke vernietiging... Dit oordeel is echter niet een kwantitatieve, maar een kwalitatief oordeel. Er zijn personen wier individuele verdienstelijke handelingen opwegen tegen de talloze overtredingen van anderen... Er er zijn individuele misdaden die opwegen tegen alle verdienstelijke handelingen van andere mensen. Een oordeel wordt gegeven over deze zaak alleen met het onderscheidingsvermogen van G-d, Wiens kennis al omvattend is, want Hij alleen weet hoe verdienste te waarderen tegenover overtreding.

‘Ieder persoon moet zichzelf daarom gedurende het hele jaar beschouwen alsof hij half verdienstelijk, half schuldig is. Zo ook moet hij de hele wereld beschouwen alsof die half verdienstelijk en half schuldig is. Wanneer hij één overtreding begaat, doet hij de weegschaal voor zichzelf en voor de hele wereld omslaan en veroorzaakt zo zijn eigen vernietiging als wel van die van de hele wereld. Wanneer hij één *mitswa* doet, doet hij de balans zowel voor zichzelf als voor de hele wereld omslaan in de verdienstelijke richting en is hij zo de oorzaak van redding en verlossing’ (Rambam, *Hilchot Tesjoeva*, hoofdstk 3).

WAT HOUDT DE DAG VAN DE RECHTSPRAAK IN?

‘Deze les van de Geleerden – dat iedereen op Rosj Hasjana berecht wordt – betekent niet dat men op die dag *Gan Eden* [het Paradijs] en het leven in de Komende Wereld verdient of veroordeeld wordt om weg te kwijnen in het *Gehinom* [hel]. Want de mens wordt op Rosj Hasjana uitsluitend beoordeeld over aangelegenheden van deze wereld – of hij waardig bevonden wordt om hier op aarde te leven of dat hij zal sterven. Aldus zeiden onze Geleerden, gezegend zij hun aandenken, in traktaat Rosj Hasjana: ‘Dit is de dag waarop Uw werken beginnen; het is een herinnering aan de eerste dag; het is een G-ddelijk gebod voor Israël, een rechtsoordeel van de G-d van Ja’akov. En over landen staat hierover geschreven – welk voor het zwaard bestemd is en welk voor vrede, welk bestemd is voor honger en welk land zal verzadigd worden – en schepselen zullen daarop bezocht worden om voor het leven of dood bedacht te worden.’ Op Rosj Hasjana worden iemands handelingen afgewogen en hij wordt ingeschreven en bezegeld voor zijn verdiensten of schuld in deze wereld. En wanneer iemand vertrekt naar zijn laatste rustplaats, worden zijn handelingen gewogen en zijn deel in de wereld der zielen wordt afgewogen, overeenkomstig naar wat hij verdient’ (Rambam, geciteerd door Boudraham).

Wanneer iemand het hele jaar gezondigd heeft, hoeft hij niet de hoop te verliezen voor wat de capaciteit van zijn *tesjoewa* [berouw, inkeer] is; maar laat hem terugkeren op het pad van de rechtvaardigheid voordat hij voor het gerecht staat. Laat hem oprecht geloven dat hij altijd in staat is de weegschaal voor zichzelf en voor de hele wereld te doen doorslaan naar de kant van de verdiensten. Om deze reden oefent het hele Huis Israël in de periode van Rosj Hasjana tot na Jom Kippoer liefdadigheid uit, doet het goede daden en spant het zich in *mitswo*t te doen, dat alles in een grotere mate dan gedurende de rest van het jaar.

‘Iemand wordt uitsluitend berecht in overeenkomst met zijn huidige handelingen’ (traktaat Rosj Hasjana 16). Hoewel zij kunnen zijn ondergedompeld in zonde gedurende het hele jaar, wanneer hij berouw toont en tot inkeer komt op de Dag van de Rechtspraak en hij G-ds wil doet, dan worden zijn handelingen daarnaar geoordeeld (en niet zoals zij de rest van het jaar daarvoor waren).

Rosj Hasjana uitgekapt

Door Rabbi Tzvi Freeman

Jodendom is mysterieus. Het komt als een ingepakt cadeau uit de hemel, met linten, strikken en knopen, die elk, wanneer ze ontrafeld worden, weer een nieuw mysterie laten zien, met nog meer strikken en knopen en onbekende raadselen die ontrafeld moeten worden, waarna weer nieuwe, diepere wijsheid wordt blootgelegd.

Rosj Hasjana is één van die grote mysteries. Hoe komt het dat het begin van het jaar op de eerste dag van de *zevende* maand valt? Waarom blazen we op een ramshoorn en waarom geven we dat zo’n centrale rol? Wat is het kosmische drama van deze dag en welke rol spelen wij daarin?

Het meest raadselachtige is de terughoudendheid van Tora. Er wordt cryptisch over gesproken, alsof er iets behandeld wordt wat we verondersteld worden te weten, zonder dat het ons verteld werd.

„Een dag van geschal zal het voor jullie zijn¹,” wordt ons verteld. Geschal van wat? Dat wordt ons

niet verteld. Koning David schreef in de Psalmen: „Blaas op de sjofar op de nieuwe maansdag, als ons feest verborgen is².” En waar in Tora vinden we dat we niet onze stemmen moeten laten schallen, noch een trompet, maar niets anders dan een ramshoorn?

Maar dan vertelt een ander vers ons: „Het zal een dag van herinnering van geschal voor jullie zijn³.” En hiervan moeten we dus begrijpen dat we niets hoeven te laten schallen, maar alleen maar hoeven te herinneren: onze traditie lost de zaak op, namelijk dat G-d vraagt: „Citeer verzen van koningschap voor Mij om Mij koning te maken. Citeer verzen van herinnering om Mij te gedenken, opdat de herinnering voor Mij zal oprijzen. En hoe? Met een sjofar.” Wat een raadselachtige traditie.

Hoe weten wij dit alles? En hoe weten wij dat dit het begin van het jaar is, iets wat nergens in de vijf boeken van Mozes vermeld staat.

Een kort antwoord is: omdat we het altijd geweten hebben. We wisten het omdat toen Mosjé de Tora in ontvangst nam, dit alles al duidelijk voor hem was, en hij gaf die informatie door, ook al schreef hij het niet neer. En zelfs nog voordat we over Mosjé gehoord hadden, wisten we al over Rosj Hasjana. Avraham leerde deze oude leer van Sjem, de zoon van Noach. Noach op zijn beurt had het geleerd van Metusalem, die het van Chanoch geleerd had en Chanoch wist zeker van Rosj Hasjana, want hij had zijn wijsheid rechtstreeks van Adam gekregen, die op die dag geschapen was.

Rosj Hasjana is dus niet alleen maar een Joodse feestdag. Rosj Hasjana is de verjaardag van de mensheid.

Het ene mysterie wordt gesloten en het andere wordt geopend. Blader eens door het hele boek van de gebeden voor de Hoge Feestdagen en je zult nergens iets vermeld vinden over de geboorte van Adam. Wat je wel vindt is: „Vandaag is de geboortedag van de wereld.” Je zult ook een raadselachtige zin vinden, die verschillende malen herhaald wordt: „Dit is het begin van Uw werken, een aandenken aan de eerste dag.”

Laten we eens een fascinerende gedachten suggereren, één die de moderne geleerden kunnen omarmen: misschien werd de kosmos pas geboren toen Adam zijn ogen open deed om alles waar te nemen en een naam te geven? Tenslotte, vertellen de kwantum fysici en kosmologen van vandaag niet, dat er niets gebeuren kan, geen universum kan zijn, zonder iemand die dat waarneemt? Dus het hele universum begint pas met de schepping van het eerste menselijke bewustzijn: „En Hij blies de levensadem in zijn neus en Adam werd een levend wezen⁴.”

Fascinerend, maar niet erg bevredigend. Want in feite vertelt het Boek Genesis dat Adam op de zesde dag van de schepping gevormd werd. Er bestond al een wereld daarvóór. Toegegeven, een volkomen andere wereld dan die welke wij kennen, een waarin materie, energie, tijd en ruimte ontstonden en vorm aannamen, waarin gebeurtenissen plaatsvonden in hoge snelheid en waar het eenvoudige zich binnen enkele ogenblikken ontwikkelde tot het complexe. Maar het was een wereld niettemin. Waarom dan, is de klassieke vraag, gedenken we Rosj Hasjana op de geboortedag van Adam en niet zes dagen eerder, op de geboortedag van de wereld?

En het klassieke antwoord is: omdat we geen verjaardag vieren; „Vandaag is de geboortedag van de wereld” betekent vandaag, nu. Vandaag wordt de wereld opnieuw geboren. Deze dag is „het begin van Uw werken,” herinnerend aan de allereerste keer dat de wereld gemaakt werd. Alleen, de eerste keer dat de wereld geboren werd, was het een gratis gift. Sedertdien is het afhankelijk van ons, de Adam. En daarom gebeurt het op onze geboortedag, Rosj Hasjana. We worden herboren en binnenin ons, de hele kosmos.

De hele kosmos wordt als het ware kunstmatig in leven gehouden. Zoals de gloeiende fosfor dat letters vormt op het scherm, als een holografisch beeld – trekt de stekker eruit en het hele ding verdwijnt zonder een spoor na te laten. Als G-d de stekker uit Zijn Schepping zou trekken (wat G-d verhoede), dan zou de hele ruimte verdwijnen. Zelfs de tijd zou ophouden – de wereld zou nooit hebben bestaan, zijn historie zou worden uitgewist. Niets zou er over blijven, nog geen

aandenken om over te lezen.

Er is geen onderdeelje van het heelal dat zichzelf onderhoudt. Ieder moment klopt het heelal en alles wat daar in is met een vitale energie die het leven geeft. Onze planeet Aarde is een klok die het ritme aangeeft waarop het tikt – een cyclus van dagen, maanden en jaren. Ieder moment komt het leven dat voor dat moment nodig is, te voorschijn, wordt geabsorbeerd en keert dan weer terug naar zijn bron. Iedere dag, de energie voor die dag, iedere maand voor die maand. Daarom is de naam voor ‘maand’ in het Hebreeuws: *chodesj*, hetgeen ‘vernieuwing’ betekent.

Maar de belangrijkste vernieuwing van het leven vindt plaats op Rosj Hasjana. Want dan keert al het leven van het afgelopen jaar terug naar zijn bron en een nieuw leven, zoals dat nog niet eerder gekend werd, ontstaat uit de leegte, om een heel jaar weer te bestaan.

De kwaliteit van deze nieuwe opleving van kracht is alles bepalend; zoals de poëet van het Machzor schrijft: „Wie zal sterven en wie zal leven.” Sommige jaren zijn jaren van overvloed, andere brengen een meer subtielere zegen, meer verhuld. Sommige jaren zijn vreugdevol, andere een uitdaging.

In de 48 uur van Rosj Hasjana maakt dit alles zijn entree in de wereld. Dat is de reden waarom ieder moment van die achtenveertig uur meetelt. Daarom noemen wij het ‘Rosj Hasjana’ – het ‘hoofd’ van het jaar, en niet alleen maar ‘Nieuwjaarsdag’ of ‘het begin van het jaar’. Net zoals in het hoofd een neuro-schakelaar zit voor ieder deel van het lichaam, zo is het hoofd van het jaar een geconcentreerde vooruitblik van het hele komende jaar. Omdat het allemaal hier begint.

Ieder moment van Rosj Hasjana kan de belangrijkste dag van je komende jaar bevatten.

Men zou kunnen zeggen dat Rosj Hasjana het geboortekanaal is van het nieuwe jaar.

Is het niet curieus dat een sjofar, met zijn nauwe mondstuk en wijde opening op een geboortekanaal lijkt? In feite noemt de Bijbel een grote vrouw met een naam van dezelfde etymologie: Sjifra. Ze was de vroedvrouw van de oude Hebreërs in Egypte. Haar naam betekent ‘mooi maken,’ en dat is wat ze deed. Ze zorde ervoor dat de babies gezond en levensvatbaar geboren werden. Daarna wond ze hen in doeken en masseerde hen om hun kracht en schoonheid te bevorderen.

De sjofar is de vroedvrouw van het nieuwe jaar. In zijn verscheurend geschreeuw persen wij al onze innige gebeden, al onze tranen, onze zielen. Al wat bestaat resoneert wanneer hij schalt, totdat het het alleereerste begin, de kosmische baarmoeder bereikt. En daar raakt het een schakelaar: de G-ddelijke Aanwezigheid schakelt modaliteiten van transcendent naar immanent, van strikt juridisch naar barmhartigheid. In de taal van de Zohar: „De sjofar hier beneden wekt de sjofar van boven en de Heilige, gezegend is Hij, staat op van Zijn Troon van de Rechtspraak en gaat zitten op Zijn Troon van Barmhartigheid.”

Nieuw leven komt onze wereld binnen en haalt voor het eerst adem. Het is eveneens ons eigen leven en het ligt in onze handen.

Is het niet vreemd dat een schepsel deel neemt aan zijn eigen schepping? Stel je voor cartoonfiguren die samenwerken met de artiest aan hun eigen ontwerp. Stel je eens voor hoe ze zouden pleiten bij de omroepvereniging om meer zendtijd voor het komende seizoen. Stel je voor hoe de verzinsels van je eigen verbeelding je vertellen *wat* je zult verzinnen.

En stel je nu eens voor hoe wij, de schepselen, bij onze Schepper pleiten: „Geef ons het leven! Geef ons een goed leven! Leuke dingen! Kom te voorschijn! Wordt meer betrokken bij de wereld!”

Hoe zou het mogelijk kunnen zijn dat in de binnenste kamer van de Kosmische Geest, waar beslist wordt of we zullen zijn of niet zijn, dat wij daar aanwezig zijn, pleitend en deelnemend aan die beslissing? Er moet iets zijn in ons dat buiten de schepping ligt, iets eeuwigs. Iets G-ddelijks. We noemen het „de G-ddelijke ziel.”

Daarom kunnen we G-d zowel een koning als een vader noemen:

Een koning in de ultieme betekenis van het koningschap, want Hij beslist of we zullen bestaan of niet.

Een vader, omdat er iets van Hem in ons zit – en daarom kunnen we deelnemen in die beslissing. En we zijn het kind. Jouw kind is niet als ieder ander. Jouw kind, dat ben jij. En toch is jouw kind niet jij. Jouw kind is een iemand anders. Zo ook heeft ieder van ons een innerlijke ziel, dat is de adem van G-d in ons. Wij zijn het verbindingspunt tussen G-d en Zijn universum. En wij worden Zijn kinderen genoemd. En we kunnen Hem onze vader noemen.

In dat geval gaat G-d Zelf op Rosj Hasjana voor de rechtbank staan.

Hij kijkt van boven naar beneden op deze wereld neer, en je begrijpt wel, dat ziet er niet altijd even goed uit. Maar G-d staat niet alleen maar boven de wereld; Hij is er ook binnenin. Hij is te vinden in ieder atoom van deze wereld. Maar alleen de ziel van de mens kan met Hem argumenteren. Dus dat doen we. Het mag vreemd klinken, maar dat is wat er gebeurt: Hij, zoals Hij daarboven is, daagt Zichzelf, zoals Hij in deze wereld aanwezig is, voor het gerecht.

Wij zijn de verdedigers. Wij erkennen dat al Zijn klachten gerechtvaardigd, goed gefundeerd en juist zijn. We pleiten schuldig op alle fronten. Maar we tonen oprecht berouw en verklaren dat we nu werkelijk voor onszelf accepteren schoon schip te maken en dat we dit komende jaar een veel beter jaar zullen maken dan het afgelopen jaar. Boven alles verzekeren we dat we alleen goed zullen spreken over anderen en dat we hen zullen zegenen met een goed en zoet jaar. Want zoals wij anderen beoordelen, zo worden wij zelf beoordeeld.

De vonk van G-d binnenin ons verbindt ons met het Oneindige Licht van G-d boven. Het circuit is compleet en het heelal wordt opnieuw opgestart met een stroom energie voor een heel jaar.

-
1. Bamidbar 29:1.
 2. Tehilliem 81:4.
 3. Wajjikra 23:24.
 3. Bereisjiet 2:7.

Tora-lezing op Rosj Hasjana

Op Rosj Hasjana worden er twee Tora-rollen uit de Ark gehaald. Omdat de eerste dag dit jaar op een werkdag valt, worden er vijf mannen opgeroepen om uit de eerste rol te lezen (vijf 'alioot). Op de eerste dag van Rosj Hasjana wordt altijd de afdeling gelezen over de geboorte van Jitschak en de aankondiging daarvan (*Bereisjiet* 21, 1-34), omdat het op Rosj Hasjana was dat G-d aan Sara, zijn moeder, dacht en haar de geboorte beloofde. De *maftier* (degene die het lezen uit Tora afsluit en ook een stuk uit de Profeten – de *Haftara* – leest, leest uit de tweede rol de afdeling die de offers voor Rosj Hasjana beschrijft (*Bamidbar* 29, 1-6). Daarna leest de *maftier* de *haftara*, hetgeen op deze eerste dag over het gebed van Channa uit het boek Sjmoeël (Samuel I, 1 en 2, 1-10) gaat. Ook Channa werd bedacht door Hasjem op Rosj Hasjana en haar gebed is de basis waarop de negen *berachot* van de *moesaf*-dienst van deze dag zijn gebaseerd.

Op de tweede dag wordt de 'Akeida (de test van Avraham om zijn zoon te offeren – *Bereisjiet* 22, 1-24) gelezen en nu worden er vijf mannen opgeroepen. De *maftier* voor de tweede dag is dezelfde als op de eerste dag. De *haftara* op de tweede dag is uit het Boek Jeremiahoe (31, 1-20) en bevat een verslag van Israëls toekomstige verlossing, in de hoop dat de toekomstige verlossing het Joodse Volk in staat zal stellen om bij deze Dag van de Rechtspraak overeind te blijven en de naaste toekomst te trotseren, uiteindelijk komt de G-ddelijk Genade, terwijl het tevens een waarschuwing aan de volken der wereld inhoud, dat de Eeuwige Zijn volk niet in de steek heeft gelaten maar „het zal verzamelen en behoeden als een herder zijn kudde.” Deze *haftara* bevat ook een troost voor onze aartsmoeder Rachel, die weende om haar kinderen die werden weggevoerd in ballingschap, want met hun terugkeer naar het land wordt zij beloond, zo belooft G-d haar. Het feit dat ook Rachel, die net als Sara en Channa geen kinderen kon krijgen, door Hasjem bedacht werd op Rosj Hasjana, is een andere reden om deze passage te kiezen als *haftara* voor deze dag.

Overzicht Parasjat Haäzinoe (Devariem 32:1-32:52)

Bijna geheel Haäzinoe is een lied, in Tora geschreven in twee parallele kolommen. Mosjé roept de hemel en de aarde op als eeuwige getuigen voor wat er zal gebeuren als het Joodse volk zal zondigen en niet Tora zal gehoorzamen. Hij maant het volk aan om de geschiedenis van de wereld te gedenken en op te merken hoe het Joodse volk in iedere generatie gered werd van volledige uitroeiing – dat Hasjem „aan de touwtjes trekt” van het wereldgebeuren, zodat Bnei Jisraël hun bestemming als Zijn boodschapper in de wereld kan vervullen. Hasjems liefde is zodanig, dat Israëel eeuwig dankbaar zou moeten zijn, niet alleen omdat Hij hen heeft onderhouden in de woestijn, maar ook omdat Hij hen in het land van overvloed gebracht heeft, en omdat Hij hun vijanden verslagen heeft. Maar deze fysieke overvloed leidt ertoe dat het volk zelfvoldaan wordt en zich overmatig te goed doet aan wereldse geneugten. Fysiek plezier corrumpeert het moraal van het volk. Zij gaan machteloze afgoden en hun beelden aanbidden en gaan zich te buiten aan allerlei soorten verdorvenheden. Hasjem zal de volken, die geen enkele moraal hebben, over Israëel laten heersen en zal Israëel over de wereld verstrooien. Maar het enige nut van die volken is om te dienen als roe, om het Joodse volk te kastijden. Wanneer deze volken denken dat het aan hun eigen kracht te danken is dat zij de macht over Israëel kunnen uitoefenen, dan zal Hasjem hen eraan herinneren dat zij niets meer zijn dan een stuk gereedschap in Zijn handen. Het doel van het Joodse volk is fundamenteel – dat de mens zijn Schepper zal erkennen. Noch ballingschap noch lijden kan de band tussen Hasjem en Zijn volk verbreken, en in de uiteindelijke verlossing zal deze band worden hersteld. Hasjem zal dan Zijn woede op de vijanden van Israëel loslaten, alsof zij *Zijn* vijanden zijn, en dan zal Hij geen medelijden tonen met de kwellers van Zijn volk. Hasjem geeft vervolgens Zijn laatste opdracht aan Mosjé: dat hij de berg Nevo moet opklimmen, waar hij tot zijn volk zal worden ingezameld.

Haftara parasjat Haäzinoe (Sjmoeël II, 22:1-51)

De Haftara van deze week wordt gelezen uit het tweede boek van Sjmoeël en bevat wat algemeen bekend staat als de *Sjirat David* – Het Lied van David. Deze Haftara onderscheidt zich dat het één van de weinige hoofdstukken in Tanach is, dat twee keer is opgeschreven. Namelijk hier, in Sjmoeël II en in het Boek Tehilliem, hoofdstuk 18, hoewel er een groot aantal verschillen tussen de twee is. Abarbanel beschrijft er in zijn commentaar op het Boek Sjmoeël vierenzeventig. Hij meent dat David dit lied oorspronkelijk schreef in zijn jeugd, toen hij nog diep verstrikt zat in allerlei problemen en tegenspoed. Hij dichtte het als een alles omvattende Psalm, dat betrekking zou hebben op iedere narigheid die er mogelijk in zijn leven zou kunnen optreden. Gedurende zijn lange leven hield David deze Psalm bij de hand en las het bij iedere gelegenheid van persoonlijke redding.

De originele versie staat in Sjmoeël, de versie in Psalmen werd door David tegen het eind van zijn leven hezien. Die tweede versie is niet een triomferend lied van persoonlijke overwinning, maar het is meer een neerslag van Davids persoonlijke gevoelens, die hij aan Israëel gaf als een geschenk, opdat zij dit konden gebruiken als een gebed en als een troost in droeve tijden. Wie troost zoekt in meditatie in eenzaamheid, wie contact zoekt met zijn Schepper, wie zijn gepijnigde ziel wil uitstorten in vurig gebed – zij allen kunnen hierin de juiste woorden vinden, waarmee zij hun gevoelens kunnen uitdrukken.

Hoewel het lied soms in harde woorden is uitgedrukt, om Davids vijanden te waarschuwen, dat zij niet tegen hem in opstand moesten komen, omdat Hasjem met hem was, weerspiegelt het lied zowel Davids persoonlijke leven als de geschiedenis van het Joodse volk in het algemeen. Het is een lied dat geschreven werd met G-ddelijke inspiratie. Dat geldt zowel voor deze eerste versie van het lied, als voor die welke we vinden in de Psalmen. Het bevat lof voor G-d voor Diens redding van David, maar ook voor de straffen die werden uitgedeeld aan Davids vervolgers. In dat verband wordt Sjael apart genoemd. Hoewel Sjael een rechtvaardig mens was, die alles meende te doen met oprecht bedoelingen, vergiste hij zich in datgene wat hij rechtvaardig achtte. In de Psalmen drukt David zich zorgvuldiger uit en met meer respect voor Sjael. Niettemin werden ook Davids woorden in dit boek bewaard voor het nageslacht, om ons te waarschuwen dat hoewel wij niet ons respect moeten verliezen voor mensen met goede bedoelingen, niettemin die goede bedoelingen verkeerd gedrag niet kunnen rechtvaardigen.

Inzicht in Ha'azinoe

„Letten jullie op elk woord ... van deze Tora, want het is geen leeg ding voor jullie, het is jullie leven...”
(Devariem 32:46-47)

In het dagelijkse leven blijkt bijna vanzelf welke dingen essentieel zijn en wat alleen maar „leuk” is. Het is essentieel een dak boven je hoofd te hebben. Het is leuk om een mooi uitzicht vanuit je raam te hebben. Wanneer je een auto koopt is het essentieel dat hij vier wielen heeft. Het is leuk als er op de achterruit ook een ruitenwisser zit.

Eén van de uitdagingen in het leven in onze wereld is een scheiding te maken tussen wat essentieel en wat optioneel of extra is. Dat wordt ons nog moeilijker gemaakt door de reclame-industrie die zich als taak gesteld heeft ons ervan te overtuigen dat de optionele extra's van het leven in feite essentieel zijn. „Kunt u zich permitteren zonder product X te leven,” wordt ons gevraagd. „Product Y verandert uw leven!” verzekert een andere reclame ons, en „Met ons product Z wordt u zelf een ander mens!” Zo proberen de reclamebureau's ons te overtuigen dat de optionele extra's van het leven eigenlijk essentieel zijn.

In de afdeling van deze week staat een vers dat een vreemde tegenstelling onder onze aandacht brengt: „Wees zorgvuldig, dat je alle woorden van de Tora uitvoert, want dat is geen leeg ding voor jou, het is je leven!”

Er is een grote afstand tussen iets leegs, iets onbelangrijks en de essentie van het leven zelf. De natuurlijke tegenstelling van „iets onbelangrijks” is niet het leven zelf, maar iets, dat wat minder onbelangrijk is, of iets wat wel belangrijk is – maar het leven zelf? Er zijn een miljoen niveau's van belangrijkheid tussen iets onbelangrijks en het leven zelf. Waarom koos de Tora een dergelijke dramatische nevenschikking?

De meeste mensen zullen toegeven dat de Tora verre van „leeg” is. De Tora is het fundament van de moraal en van juridische systemen van de meerderheid van de geciviliseerde wereld. Haar nadruk op de rechten van de arme, van de economisch zwakken, van dieren, de verplichtingen van kinderen ten opzichte van hun ouders, van echtgenoten tegenover hun vrouwen en kinderen, van de samenleving als geheel ten opzichte van zijn leden; er is geen parallel te vinden in de geschiedenis van de Mensheid. Maar de Tora is meer dan alleen maar betekenisvol. Het is de bron van het leven zelf. Toen G-d de wereld schiep, keek Hij in de Tora. De matrix van het menselijk leven zijn de letters en woorden ervan. „Het is geen leeg ding voor je, het is het leven zelf.” De Tora is niet slechts een „leeg ding,” het is niet alleen maar een bewonderenswaardige en aanbevolen codex van levensgedrag. Het is het leven zelf.

Gebaseerd op een “sicha” van Ohr Sameach, in naam van Rav Sherkin, in naam van de Chafetz Chaim.

MISJNA VAN DE WEEK

TRAKTAAT ROSJ HASJANA

Misjna 1:1

אַרְבַּעַת רֵאשֵׁי שָׁנִים הֵם. בְּאֶחָד בְּנִיסָן רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִים וְלְרֹגְלִים. בְּאֶחָד בְּאֵלוּל רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים, בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי. בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים וְלְשִׁמְטִין וְלַיּוֹבְלוֹת, לְנִטְיָעָה וְלִירְקוֹת. בְּאֶחָד בְּשִׁבָט, רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים, בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר בּוֹ :

Er zijn vier nieuwjaarsdagen: Op de eerste Niesan is het nieuwjaar voor de [berekening van de regeringsjaren van Joodse] koningen en voor de [vaststelling van de] feestdagen. Op de eerste Eloel is het nieuwjaar voor het verdienen van dieren. Rabbi Elazar en Rabbi Sjim'on zeggen: [dat is] op de eerste Tisjrei. De eerste Tisjrei is het nieuwjaar voor de [berekening van de] jaren, voor de Sjabbat-jaren en voor de Joveel-jaren, voor het planten [van bomen] en voor groente. Op de eerste Sjevat is het nieuwjaar voor de bomen, volgens Beit Sjammai. Beit Hillel zegt: op de vijftiende daarvan [van die maand].

Aantekeningen bij Misjna 1:1

Er zijn vier nieuwjaarsdagen – Elk van deze vier dagen is het begin van het nieuwe jaar voor een bepaalde halachische aangelegenheid.

Op de eerste Niesan – De volgorde van de datums in onze misjna (Niesan, Eloel, Tisjrei en Sjevat) volgt de regeling dat de maanden vanaf Niesan geteld worden (Gemara 7a).

Op de eerste Niesan is het nieuwjaar van de koningen – Wanneer een koning de troon besteeg op enige dag van het jaar, dan zeggen we dat zijn eerste regeringsjaar einigt op de laatste dag van Adar (de laatste maand vóór Niesan) van het jaar van zijn troonsbestijging. Zijn tweede regeringsjaar begint de volgende dag, op de eerste Niesan, en zijn derde jaar begint op de eerste Niesan dat daarop volgt, enz. Dus zijn eerste regeringsjaar is meestal maar een gedeelte van het

jaar. Officiële documenten, zoals huwelijks- en verkoopcontracten, e.d. werden vroeger gedateerd met de datum van het zoveelste jaar van de regerende monarch, bijvoorbeeld: „18 Niesan van het derde regeringsjaar van Koning X.”

En voor de [vaststelling van de] feestdagen – Het betreft hier met name Pesach, Sjavoet en Soekot. Pesach, dat op 15 Niesan valt, wordt de eerste feestdag van het jaar beschouwd, Sjavoet, dat op 6 Sivan valt, is de tweede feestdag en Soekot (15 Tisjrei) is de derde feestdag. Deze volgorde is van belang voor de vervulling van eden en beloften, waaraan men voldaan moet hebben voordat deze drie feestdagen in deze volgorde voorbij zijn. Dus wie een gelofte doet vlak voor Pesach, moet daaraan voldaan hebben voor het eind van Soekot, d.w.z. binnen zeven maanden. Maar wie de belofte gedaan heeft tussen Pesach en Sjavoet, heeft de tijd tot de drie feesten in volgorde voorbij zijn, dus tot Soekot van het volgende jaar.

Op de eerste Eloel is het nieuwjaar voor het vertienden van dieren – De Tora (Wajjikra 27:32) eist dat men ieder tiende dier van de in een bepaald jaar geboren runderen, schapen of geiten, opzij zet en heiligt als een offer voor G-d. De Talmoed (Bechorot 53b) leidt uit Tora af dat een dier dat in het ene jaar geboren werd, niet samen geteld kan worden met dieren die in een ander jaar geboren zijn voor deze vertiending. De dieren die geteld worden om vertiend te worden, moeten dus allen in hetzelfde jaar geboren zijn. Dat jaar, zegt onze misjna, loopt van de eerste Eloel tot de eerste Eloel van het volgende jaar.

Rabbi Elazar en Rabbi Sjim'on zeggen: [dat is] op de eerste Tisjrei – R. Elazar en R. Sjim'on zijn het niet eens met de eerste mening, die van Rabbi Meïer is. Volgens hun loopt het jaar voor de vertiending van dieren van 1 Tisjrei tot 1 Tisjrei het volgende jaar. Er is een meningsverschil onder de halachische autoriteiten over hoe de halacha is.

De eerste Tisjrei is het nieuwjaar voor de [berekening van de] jaren – Dit geldt voor de berekening van de regeringsjaren van niet-Joodse koningen. *Rambam* schrijft dat dit ook betekent het begin van de jaarrekening vanaf de schepping van de wereld., hetgeen gebeurde op de eerste Tisjrei. Volgens R. Nachman bar Jitschak is de eerste Tisjrei het nieuw jaar, wanneer G-d rechtsprekt over de hele mensheid voor het komende jaar. Dus de eerste dag van het 5771e jaar gerekend vanaf de Schepping van de wereld, is op 1 Tisjrei.

Voor de Sjabbat-jaren – Het Sjabbat-jaar of Sjemitta-jaar begint op de eerste Tisjrei. Het is steeds het zevende jaar van een steeds terugkerende zevenjarige cyclus. Het is dan door Tora verboden om dat jaar de planten, te zaaien, of het veld om te ploegen.

En de Joveel-jaren – Wajjikra 25:8-10 gebiedt het Beit Din om zeven cyclussen van zeven jaren te tellen en om het vijftigste jaar als een Joveel-jaar uit te roepen, waarin de wetten van het Sjemitta-jaar gelden en waarin Joodse slaven worden vrijgelaten.

Voor het planten van bomen – In Wajjikra (19:23-24) verklaart Tora dat als men een boom plant, men daar de eerste drie jaar niet de vruchten van mag eten. Het fruit van deze eerste drie jaar wordt „orla” genoemd – letterlijk: afgesloten. Het fruit dat in het vierde jaar groeit, heet *revai* – vier-jaar-oud – en moet naar Jeruzalem gebracht worden en daar gegeten worden. De drie, resp. vier jaar worden gerekend vanaf 1 Tisjrei. Wanneer men een boom 45 dagen of meer voor 1 Tisjrei geplant heeft, dan is het eerste jaar van de planting voor die boom op 1 Tisjrei voorbij en begint het tweede jaar. Deze 45 dagen zijn samengesteld uit veertien dagen om wortel te schieten en nog eens 30 dagen om als een heel jaar geteld te kunnen worden.

En voor groente – Ieder jaar (behalve het 7e jaar) moet men een deel van zijn product (*Troema*) aan een Kohen geven en van de rest moet men een tiende (*maäser risjon*) aan een Leviet geven. Van wat er dan nog overblijft, moet men in het 1e, 2e, 4e en 5e jaar van de zevenjarige cyclus een tiende naar Jeruzalem brengen (*maäser sjeni*) en daar opeten en in het 3e en 6e jaar moet hij dat aan de armen geven (*maäser ani*). Men mag niet het product van het ene jaar combineren met het product van het volgende jaar voor dit vertienden. Onze misjna vertelt ons wanneer het jaar voor dit doel begint.

Op de eerste Sjevat is het nieuwjaar voor de bomen, volgens Beit Sjammai – Dit geldt voor het vertienden van de boomvruchten. Bomen die beginnen te bloeien vóór de eerste Sjevat kunnen niet gecombineerd worden met bomen die begonnen te bloeien na de eerste Sjevat. Alles wat hierboven gezegd werd voor groente, geldt ook voor boomvruchten, met het verschil dat het jaar voor boomvruchten volgens Beit Sjammai begint op de eerste Sjevat.

Beit Sjammai zegt: op de vijftiende daarvan – Beit Sjammai zegt dat het voorafgaande begint te tellen op de 15e Sjevat in plaats van op de eerste Sjevat. De halacha volgt Beit Hillel.

*Wij wensen u allen een goed,
zoet en gezond jaar en vrede
voor de hele wereld.*

*We wish you all a happy,
sweet and healthy year with
peace for the whole world*

**לשנה טובה תכתבו
ותחתמו**

Zwi & Lea Goldberg